

SIPOS JUDIT

A többnyelvűség és a kultúrák közötti kommunikáció esélyei

Magyarországon és Ausztriában

Közös projektek

Az európai állampolgárok mindennapi életének része a pluralizmus, a sokféleség. A kultúrák közötti kommunikáció fontossága megkérdőjelezhetetlen az Európai Unióban. Megvalósultak-e az osztrák – magyar határátjárásakor, a Páneurópai piknik eufóriájában született közös terveink az oktatásügy területén? Ausztria és Magyarország között számos iskolai partnerkapcsolat jött létre – kialakult a közös „jó gyakorlat”. Írásunkban foglalkozunk a többnyelvűség helyzetével régióinkban, bemutatjuk az 1989 óta létrejött és folyamatosan együttműködő osztrák - magyar oktatáspolitikai közös törekvéseit és a sikerre ítélt idegennyelv-központú projektjeit.

Globalizálódó, transznacionalizálódó világunkban egyre több szó esik a különböző, „más“ kultúrák érintkezéséről, kapcsolódásáról. Sokszor feltesszük a kérdést: Vajon mi szükséges a különböző kultúrák békés együttéléséhez, vagy az elfogadáshoz, az involválódáshoz? Mikor szükséges az integráció és mi a feltétele? Hogyan viselkedjék a beilleszkedő és mit tegyen a befogadó? A többnyelvűség és a többféle kultúra megőrzése és ápolása fontos részei egy jól működő demokráciának, mivel a kulturális sokszínűségről való lemondás szellemi beszűküléshez vezethet.

Ezek a gondolatok a határmenti régióinkra is vonatkoztathatók. Az Ausztria - Magyarország - Szlovákia - Csehország határregió nyelvei: az ausztriai német, a magyar, a szlovák és a cseh összeköthetnének bennünket, de a valóságban leginkább elválasztanak. Vajon ebben a régióban, az 1980-as évek óta, az oktatáspolitikában és a tanítási gyakorlatban miért játszik olyan fontos szerepet a többnyelvűség és a kultúrák közötti kommunikáció? Mert az emberek békés együttélése és a demokratikus társadalmak fejlődése szempontjából nélkülözhetetlen, hogy abban a közegben, ahol különböző etnikai kisebbségek is élnek, amelyek a saját nyelvüket is használják, jelen legyen az elfogadás, a tolerancia és a támogatás a többségi társadalom részéről. Mi történt a Páneurópai piknik óta a közép-európai régióban (Central European Region – Centrope) az oktatásügy területén?

Mielőtt megvizsgálánk az 1989 óta létrejött osztrák - magyar, illetve a Bécs - Győr közötti, határon átnyúló programok részleteit, vegyük fókuszba a közép-európai többnyelvűség (multilingualizmus) helyzetét.

Az európai kulturális és nyelvi sokszínűség a „Közös Európai Nyelvi Referenciakeret” központi témája, amely 40 ország idegen nyelvi szakértőinek hosszú évekig tartó vitái eredményeként fogalmazódott meg. Európa integrációjához, nemzeteinek kulturális toleranciájához szükség van a többnyelvűségre, arra a hídra, amelyen a közlekedés kétirányú.

Többnyelvűség - multilingualizmus

A többnyelvűség definiálása többféle lehet. Hagyományos értelemben „többnyelvű vagy poliglott az az ember, aki kettőnél több nyelvet beszél. A két nyelvet beszélő embereket kétnyelvű vagy *bilingvis* személyeknek nevezik. Poliglott személy tágabb értelmében bárki, aki több nyelven kommunikálni tud, akár passzív, akár aktív nyelvtudással. Szűkebb értelemben poliglottnak csak azt az embert nevezzük, aki több nyelven anyanyelvi vagy közel anyanyelvi szinten beszél.” (Wikipédia) Vagy többnyelvűnek azokat az egyéneket nevezzük, akiknek első nyelve nem az országban hivatalosan és legelterjedtebben használt nyelv. Az egyének képességei ezen belül a beszéd és beszédértés, az olvasás, helyesírás terén eltérőek. Tehát egy olyan képességről van szó, amikor valaki több nyelven kommunikál és hozzá elfogadja a kulturális sokszínűséget. A többnyelvűség elvét, meglátásunk szerint, az Európai Unió ellentmondásosan követi, hozzuk eléggé kirívó példának a brüsszeli uniós adminisztrációt, az angol és a francia nyelv hegemoniájával. A hivatalos dokumentumokat ugyanakkor minden tagállam nyelvére lefordítják, és ha figyelembe vesszük az összes lehetőséget, akkor mintegy 462 db fordítási kombinációt számolhatunk meg (*Krumm*, 2005).

Ugyanakkor meg kell említeni az Európai Bizottság „Euromosaic címet viselő kutatását is, amely azt vizsgálja, milyen lehetőségek vannak a kisebbségi és a regionális nyelvek használatának terjedésére, illetve mik a gátló tényezők. A fő befolyásoló tényezők a család, az iskola és a közösség, valamint a nyelvhasználat intézményi és jogi keretei. A szóban forgó nyelv „presztízse” ösztönzőleg hat a nyelvhasználatra, a nyelv értékét befolyásolja alkalmazhatósága a társadalmi mobilitás és a kulturális reprodukció szempontjából.

Ha a mindennapok többnyelvűségéről beszélünk, akkor a tagállamokat tekintve jóval szerényebb mennyiségről van szó, de tény, hogy az európaiak többsége nem használ párhuzamosan több nyelvet. Ezzel szemben „statisztikai adatok szerint a világ lakosságának több mint a 70 százaléka többnyelvű, ami azt jelenti, hogy a többnyelvű egyének az

anyanyelvük mellett otthonosan mozognak és kommunikálnak még más nyelveken is, többnyire a velük együtt élő, más anyanyelvű és más kultúrájú egyénekkel, csoportokkal és nyelvközösségekkel. Mentalitásukban tehát befogadják és elfogadják a másik nyelvet vagy nyelveket, a más kultúrákat és a más mentalitásokat.” (Kömlósi – Knipf, 2002).

A közös Európa különböző kultúrák és nyelvek otthona lehet, amely elfogadja és tiszteletben tartja a különbözőségeket, és ezt a plurikulturális helyzetet jól tudja kezelni. Ennek alapja az egyének többnyelvűsége, a tolerancia, amelyre a jövő generációi is építhetnek. A nyelvtanítás és nyelvtanulás-kutatásban időközben bebizonyították, hogy egy sokszínű tananyagkínálat az állandóan heterogén tanulási (elő)feltételeket és igényeket jobban tudja integrálni. A több csatornán, több érzékszervvel és tanulási stratégiával történő tanulás különösen megfelel ennek. Nyitott hozzáférés és tananyagok stimulálják a tanulók egyéni aktivitását. Ebből különösen sokat profitálnak a nyelvi és kulturális kisebbségekhez tartozók, mert nekik egy speciális, belül differenciált oktatási ajánlatra van szükségük.

Magyarországon a nyelvi és kulturális sokszínűség kezelése központi és nagy fajsúlyú feladat. Jelenleg az országban, a változatos történelemnek köszönhetően, 13 elismert nemzeti és etnikai kisebbség él.

2000 decemberében alakult Mannheimben az a Munkacsoport, amely 2001. október 25 – 27. között Firenzében, az Accademia della Crusca-án (amely az európai nyelvi akadémiák „anyjának” számít) ült össze abból a célból, hogy javaslatokat fogalmazzon meg az európai nemzeti nyelvek és a többnyelvű Európa nyelvi jövőjére vonatkozóan. A javaslatok a maastrichti és az amsterdami szerződések alapelveire támaszkodva az Európai Unió többnyelvűségének és kulturális sokszínűségének fejlesztését szorgalmazzák. A tíz javaslat közül egy javaslatot emelnénk ki, amely a nyelvtervezés hazai alakításában semmiképpen nem hagyható figyelmen kívül: a 3. számú javaslat szerint: Sprachreport 2002/1: 17–18.

Az idegennyelv-oktatásnak fontos szerepe van az európai többnyelvűség megmaradásában. Legkésőbb az általános iskolában el kell kezdődnie az idegen nyelvek oktatásának a közös európai minőségi mércék szerint. „Az idegennyelv-oktatás célja két európai idegen nyelven való írásos és szóbeli cselekvőképesség elsajátítása, valamint további nyelveken az értés- és olvasás készségek kifejlesztése. Cél továbbá a szomszédos országok nyelveinek megismertetése, közvetítése.” (Kömlósi – Knipf, 2002: 44–53).

„Nyelvem határai a világom határait jelentik.” (Ludwig Wittgenstein)

A különböző nyelveken beszélő egyének közötti békés együttélés, az egyenlő bánásmód és az esélyegyenlőség érvényesítésének egyik feltétele, hogy az Európai Unió, Európa lakói beszéljék a kultúraközi kommunikációhoz szükséges nyelveket. Magyarországon is erősíthetné a toleranciát, hogy pl. szlovákul, horvátul, szerbül, románul, vagy ukránul szót tudjanak váltani egymással az emberek abban a közegben, ahol ezeket a nyelveket közösségekben beszélnek – leginkább az országhatár menti régiókban. Nemcsak mert az adott határvidékeken a regionális inter- és plurikulturális kompetenciákat fejleszteni lehetne, hanem azért is, mert egy számunkra földrajzilag karnyújtásnyira levő, kulturálisan nem is annyira különböző világ kulcsát tarthatnánk kezünkben. Sőt ezen nyelvek némelyike az egyes magyarországi kisebbségek anyanyelve is.

A magyar többségi társadalom a kisebbségei felé az integráció igényével lép fel, a kisebbségi közösségek nagy részében is megvan ez az igény, ugyanakkor azon igény is, hogy a többségi társadalom tagjai velük egy összehangolt, empatikus és szerves együttműködést megvalósító együttélést, ún. interkulturalizmust valósítsanak meg. A többségi társadalomban a többdimenziós kommunikáció igényének felmerülése az elvárható.

A magyar oktatásügy számára nagy feladat és kihívás az interkulturális nevelés. „Az oktatási intézményeknek és a pedagógusoknak kulcsszerepük van az új nemzedékek interkulturalizmus jegyében történő nevelésében. Az interkulturális nevelés az előítéletek megszüntetésének legjobb módja, s a nevelésben minden gyermek számára egyforma lehetőségeket kell teremteni. Ennek első lépése az oktatási esélyegyenlőség biztosítása és a saját identitás kibontakoztatása. Ezek a követelmények mind a többséghez, mind a kisebbséghez tartozó gyermekek számára elengedhetetlenek. A pozitív identitás kialakítása, a különböző csoportok együttélésének megtanítása során a pedagógusnak rá kell vezetnie a gyermekeket, hogy legyenek büszkék saját képességeikre, kulturális hagyományaikra. Minden gyermeknek éreznie kell, hogy egyenrangú és egyenjogú tagja a közösségnek, és ő is legyen képes annyit nyújtani, amennyit kapni szeretne. Az egyenrangúság, egyenjogúság empátiát szül. Az előítéletektől való megszabadulás talán legjobb módja a kulturális tapasztalatok, a műveltség megosztása, az egyenlőtlenségek felismerése.” (K. Nagy, 2004) A magyar pedagógusoknak a munka elvégzéséhez több segítségre van szüksége, hiszen gyakran maguk sincsenek birtokában ezeknek az attitűdöknek. A határon átívelő projekteknek éppen ezért leginkább ezen a területen lenne szükségük átfogó, erőteljes támogatásra az oktatáspolitikai, a civil társadalom részéről. A különböző nyelvek és kultúrák megismertetése nem lehet kényszerű. Olyan oktatási, nevelési környezetet kell kialakítani, amelyben a fiatal generációk megértik, átlátják, hogy számukra a többnyelvűség értéket jelent.

A XXI. században a globális lingua franca, azaz a különböző „ajkú” népek közötti univerzális közvetítő nyelv az angol nyelv, de egyre inkább szerepük van az ún. regionális lingua francáknak. Ide tartoznak a földrajzilag behatárolható területen belül általánosan használt közvetítő nyelvek. Adott területeken, nyelvi közegben egy lingua franca használatának preferálása nem ellentétes a többnyelvűséggel.

A nyelvi sokszínűség az érintett népesség számára is nagy kihívást jelent. Olyan feladat ez, amivel a magyarok nagyobb része egyelőre nem tud még mit kezdeni. A gazdasági élet azonban igen – főképp a szolgáltatási szektor 1989 óta aktívan reagál a piaci igényekre a nyelvhasználat területén.

A többnyelvűséggel együtt járó költségek általában túlzóak, sokszorosán túlbecsültek, miközben az egynyelvűség költségei és következményei sokkal jelentősebbek (IDV, 2006).

„Ahány nyelvet beszélsz, annyi ember vagy...” (magyar népi bölcsesség)

A magyar oktatásügy az osztrák oktatásüggyel közösen, elsősorban a nyugati régióban, a német nyelvet támogatja az oktatási gyakorlatban és megtartja. A német, illetve az ausztriai német nyelv ismerete különlegesen nagy jelentőséggel bír a nyugat-magyarországi régióban. Felmerül a kérdés: célszerű-e, ha nemcsak Ausztria, hanem az összes szomszédos ország nyelvét - egy bizonyos kommunikációs szinten – bevonjuk a tanításba? Hogy ezeknek a nyelveknek helye lenne ott, jelzi a közép-európai régió oktatási intézményeinek ébredező igénye a többnyelvűségre (Reif, Elisabeth – Schwarz, Ingrid (2004).

A Nyugat-Magyarországi Egyetem (NYME) Mezőgazdasági és Élelmiszertudományi Karán, Mosonmagyaróváron szlovák szaknyelvet is oktatnak. Ezeket a szabadon választható szemináriumokat elsősorban a felvidéki magyar hallgatók választják, de természetesen minden hallgató számára adott a lehetőség a szlovák nyelvű továbbképzésre (Edupress, 2010). A NYME győri Apáczai Csere János Kara szintén tervezi, hogy 2011-ben - az EdTWIN projekt keretein belül - szlovák nyelvi workshopokat szervez turizmus szakos hallgatói számára, de nyitott más érdeklődők előtt is. Víziónk, hogy felerősödik a kultúraközvetítés szerepe. A szervezett, formális oktatás nemzetköziesedik mind formai, mind pedig tartalmi szempontból.

Magyarország számára követhető Ausztria jó példája, miszerint a pedagógusok évek óta különböző projektek és továbbképzések keretében olyan „kisebb” nyelvek megszerzésére is képesek, mint a magyar, szlovák, albán és egyéb kelet-európai nyelvek. Hazánkban a szomszédos országok nyelveinek oktatását célzó program, pályázat nem létezik: ezek a

nyelvek vagy a „kevésbé gyakran oktatott nyelvek” vagy a „regionális és kisebbségi nyelvek” kategóriájába sorolhatók, annak ellenére, hogy az egyes oktatási intézményekben igény mutatkozik ezek oktatására.

A Páneurópai piknik után

Ausztria európai uniós tagsága által a bécsi iskolák számára megnövekedtek a nemzetközi együttműködési lehetőségek. Ausztria és Magyarország között számos iskolai partnerkapcsolat jött létre a COMENIUS program keretein belül. A Comenius program 1995-ben az Európai Unió által lett létrehozva, a Socrates program - oktatási közösségi program a hallgatói és oktatói mobilitás elősegítésére, tantervfejlesztésre, iskolai együttműködésre, tanárok szakmai továbbképzésére, tanulmányutakon való részvételre - ama kezdeményezésére, hogy segítse a tanárok szakmai gyakorlatát, az európai iskolák között partnerkapcsolatokat hozzon létre és anyagi támogatást nyújtson olyan közös projekteknek, amelyek biztosítják az idegen nyelvek tanulását, az interkulturális nevelést, a környezetvédelem és tudományok oktatását. A szakképzés területére a LEONARDO program helyez új hangsúlyokat. A Leonardo da Vinci program az Európai Bizottság 1994-ben indult együttműködési programja a szakképzés területén. Az 1999. december 31-én lezárult első szakaszt, amelynek célja az európai uniós szakmai képzési politika megvalósítása, illetve a tagállamok szakképzési politikájának harmonizációja volt, 2000. január 1-jétől kezdődően új, hétéves szakasz követte. 2007-től a program beépül az új “Egész életen át tartó tanulás” programba (2007 - 2013). A közép-európai régió számára jelentős lépés volt a bécsi Európa Iroda (Europa Büro) megnyitása. Az 1989 óta létrejött és folyamatosan együttműködő osztrák - magyar oktatáspolitikai elemek, projektjeinek bemutatása hosszabb tanulmányt igényel, ezért munkánkban a három legfontosabbnak számítót emeljük ki.

CERNET

Az INTERREG keretében megszervezett „Central European Network for Education Transfer“ – CERNET-projekt megvalósítására egy olyan központ jött létre, amely a brünni, pozsonyi és győri régiók közötti együttműködés mellett Bécs Város Iskolatanácsának korábban említett európai, és az Európán kívüli területek oktatási együttműködési kezdeményezéseinek összekapcsolását tűzte ki célul (Göröcsné Muzsai Viktória – Annási Ferenc, 2001). Ausztria ezáltal új párbeszédet kezdeményezett Magyar- országgal, Szlovákiával és Csehországgal. A

CERNET-hez kapcsolódik az EdQ, az „Education Quality“ program. A CERNET-projektet, amely közben elnyerte az „innovatív nyelvi projektek Európa-díját“ is, 1995-ben hagyta jóvá az Európai Bizottság. 1996 szeptembere és 2001 augusztusa közötti időszakban valósították meg, finanszírozására jelentős összegeket biztosított az EU INTERREG II A és a PHARE CBC programja.

A CERNET céljai:

- a képzési rendszerek továbbfejlesztése és harmonizálása
- a nemzetek közötti megértés elősegítése
- az EU és a szomszédos államok hálózatának létrehozása
- a többnyelvűség támogatása és a kölcsönös tudáscsere

A CERNET célcsoportjai:

- oktatási szakértők és döntéshozók
- tanárok
- tanulók

A CERNET - elsősorban a közép-európai régióból (Bécs, Győr-Moson-Sopron megye, Pozsony, Brünn) összetevődő nemzetközi tervezőcsoportja - kifejlesztett egy olyan transznacionális oktatási koncepciót, az „Európai Középiskola“ modelljét, amelyet végül 1997-ben Bécsben négy állam (Ausztria, Magyarország, Szlovákia, Csehország) részvételével valósítottak meg (Schimek, 2001).

A többnyelvű tanulók (pl. a német, angol, szlovák, cseh, magyar anyanyelvűek) létszámára alapozva olyan oktatási kínálatot kell biztosítani, amely egyrészt szavatolja az osztrák realgimnáziumi tantervnek, illetve a magyar, cseh, szlovák tanterveknek megfelelő alapképzést, másrészt pedig olyan második, illetve harmadik nyelven megszerzett készségek megszerzésének lehetőségét nyújtja, amelyeket a mindennapi iskolai idegennyelv-oktatás aligha tud felkínálni.

Az Európai Középiskola egykori diákjai máig számos, ott megszerzett személyes kapcsolatot ápolnak a közép-európai régióból. Időközben sikeres fiatal felnőttek lettek, akik számára az interkulturális előnyök egyértelműek, és ezeket az előnyöket mind a magánéletükben, mind pedig a munkahelyi viszonyok között kiválóan hasznosítani tudják.

Education Quality – EdQ

A CERNET-hez kapcsolódva kialakult egy folytatólagos projekt, határok nélküli képzés, a nyelvi akadályok nélküli kommunikáció és az előítéletek nélküli találkozások elősegítése

céljából. Az Education Quality európai uniós projektként, INTERREG IIIA támogatással született meg, hogy a közép-európai régió képzési palettáját határokon átnyúló együttműködéssel és kezdeményezésekkel lehessen elősegíteni és támogatni.

Az EdQ céljai:

a kompetenciák minősége

a mobilitás minősége

a továbbképzés minősége

minőségi, határokon átnyúló párbeszéd

Ezeket a célokat az érintett régiók fenntartható, innovatív együttműködéssel érték el.

Az EdQ célcsoportjai:

a partnerrégiók (Pozsony, Brünn, Győr-Moson-Sopron megye és Bécs) oktatási szakértői

tanárok

diákok

A 2004 és 2007 közötti időszakban a projektvezető Bécs Város Iskolatanácsa volt, az azonos működésű pozsonyi intézménnyel, illetve a Dél-Morvaországi Brünn Oktatási Hivatalával, valamint a Győr-Moson-Sopron megyei Pedagógiai Intézettel együttműködve. Az EdQ-ban részt vevő partnerek célja a közös, határon átnyúló projektek kezdeményezése és támogatása volt. Az együttműködés során kiderült, hogy a sikeres kooperációhoz a következő előfeltételek szükségesek:

a partnerrégiók alapos ismerte

különleges készségek

megfelelően elkötelezett hozzáállás

A kisebbségi tanár valójában akkor tud közvetítőként fellépni, ha saját pályaszocializációjában mód nyílik egy eredeti foglalkozási szerep kiépítésére, és a körülötte lévő társadalmi szervezet sem kényszeríti teljes konformizmusra és kulturális cserére (Boreczky, 2000).

A projektpartnerek döntése alapján kidolgoztak egy alap kompetencia-modellt, abban pontosan definiálták azokat a szükséges kereteket, készségeket és képességeket, amelyek elengedhetetlenül fontosak a közép-európai régió – CENTROPA (Central European Region) - polgárainak közös cselekvéséhez. Első lépésként létrehozták a közös munkacsoportot a CENTROPE régió résztvevőiből. Kifejlesztettek egy tervet, hogy konkretizálhatók legyenek azok a hozzáállások, a tudás és készségek, amelyek a határon átnyúló tevékenységeket támogatják és elősegítik. Közös kérdőívet készítettek, amelyet mind a négy régió különböző területeken dolgozó szakértőinek a rendelkezésére bocsátottak.

A kérdőív alapján ki kellett, hogy derüljön, mely tapasztalatok, képességek, attitűdök hasznosak és fontosak a határon átnyúló kapcsolatokban. A közvéleménykutatás alanyai diákok, egyetemi hallgatók, oktatási szakemberek, közéleti személyiségek, gazdasági szereplők és egyéb, a CENTROPE régióban élő emberek soraiból kerültek ki.

Az öt legszükségesebb kompetencia-összefoglaló kategorizálása:

kommunikációs kompetencia

szociális kompetencia

stratégiai kompetencia

tudáskompetencia

interkulturális kompetencia

Mindegyik kompetenciához szakértői vélemények (Gutachten) készültek. Az eredmények egy Szinopszisban kerültek összefoglalásra, és egy referenciakeretben végezték el a csoportosítást (Kategorisierung). A dokumentumok lefordításra kerültek a partnerrégiók részére.

Projekt für Education Twinning – EdTWIN

A CERNET és az EdQ mellett, oktatáspolitikai szempontból a legfontosabb szerepet az osztrák-magyar együttműködésben az Education Twinning – EdTWIN projekt vette át.

Az EdTWIN projekt azoknak a bécsi iskoláknak nyújt lehetőséget, amelyek a magyar kultúrával és nyelvvvel kívánnak mélyrehatóbban megismerkedni, továbbá a határmenti térség oktatási intézményeivel is szeretnének együttműködni. Ebben a projektben Bécs Város Iskolatanácsának partnere a NYME Apáczai Csere János Kara Győrben. Célja, az oktatás területén, a határon átnyúló intézkedésekkel, felkészíteni az egyéneket, hogyan lehetséges a közép-európai régióban fenntartható módon élni és dolgozni. Bécs Város Iskolatanácsa hasonló ikerprojekteket kezdeményezett Szlovákiában és Csehországban is.

Az EdTWIN az oktatás területén az alábbi tartós tevékenységeket támogatja:

iskolai partnerségek

oktatási együttműködések

szakmai gyakorlatok a szomszédos régiókban

workshopok és projektnapok a magyar nyelv megismerése érdekében

üzemi gyakorlatok a szomszédos régiók diákjai részére

közös továbbképzések tanároknak

tananyagfejlesztés a szomszédos nyelvek tanításához

a két ország tanárai számára szakmai fórumok szervezése

A projekt tevékenysége 2008-ban kezdődött és 2011-ig tart. 2008 óta számos sikeres program zajlott le Ausztriában és Magyarországon egyaránt. A CERNET és az EdQ programokban kiépített oktatási hálózat megszilárdult és továbbfejlődött az új projekt keretein belül. A CENTROPE régió intézményeinek és szakembereinek együttműködésével folyamatosan valósulnak meg a bécsi, pozsonyi, brünni és győri projektpartnerek innovatív ötletei. Az alapkompentencia-modellben (lásd még EdQ) megfogalmazott kompetenciák ebben a projektben kerülnek megvalósításra és átültetésre a gyakorlatba. A részletesen kidolgozott eredmények 2011-ben, az EdTWIN projekt befejezésekor kerülnek kidolgozásra, bemutatásra.

Európai nyelvi portfólió a közép-európai régió számára

Bécs Város Iskolatanácsa a fent említett európai uniós támogatású projektek (CERNET, EdQ) keretein belül, a partnerországokkal való együttműködés során (Magyarország, Szlovákia, Csehország) kifejlesztette és letesztelte a határon átnyúló (Győr, Bécs, Brünn és Pozsony között), regionális alkalmazásra elkészített nyelvi portfóliók gyűjteményét, az ún. „Európai nyelvi portfóliót a közép-európai régió számára”. Eleddig három – cseh mint idegen nyelv, magyar mint idegen nyelv, szlovák mint idegen nyelv - nyelvi portfólió készült el, amelyeket az Európa Tanács akkreditált. A portfóliókat főként a közép-európai régióban alkalmazzák (Bundesministerium, 2008) 2010 áprilisára az EdTWIN projektben került kifejlesztésre a Közép-európai Régió Európai Nyelvi Portfóliója: a magyar, mint idegen nyelv alaphokon, amelyet az Európa Tanács akkreditált.

Összefoglalás és további kérdések

A transznacionális iskolai koncepció és vele együtt a transznacionális oktatási gyakorlat kifejlesztése a magyarországi németnyelv-oktatást - leginkább Nyugat-Magyarországon -, illetve a magyar nyelv tanítását Ausztriában nagy eséllyel tette elfogadottá, az idegen nyelvek elsajátításának folyamatát előbbé, eredetibbé és barátságosabbá. Erre vonatkozólag a következő kérdés merülhet fel: tapasztalható-e a magyarországi pedagógusok körében, különösen a magyar némettanárok körében az az igény, hogy a hagyományos, nyelvtancentrikus németoktatást egy nyitott, élő, örömszerző és kooperatív nyelvtanulási módszerre cseréljék?

A fent tárgyalt projektekből adódó tapasztalatok azt mutatják, hogy a tanárok ezekben a projektekben valamilyen módon involváltak lettek, a tanítás során kísérletezni is készek voltak, sőt a tanítási gyakorlatukat megváltoztatni. Ezekből a pedagógusokból lettek a multiplikátorok, akik az új, innovatív nyelvoktatási módszereket a munkahelyükön tovább is tudják adni. A „good practice“ teljes körű továbbadása és megsokszorozása azonban csak akkor mehet végbe, ha egy-egy iskola tantestülete, a vezetése rugalmas és nyitott hozzáállással fogadja az újításokat. Noha ez lenne az optimális, elvárt viszonyulás, a valóság gyakran más képet mutat. Motiválhatók-e a „szkeptikusok“? A továbbképzések minőségét javítani, biztosítani kell. A tanároknak nagyobb és hosszabb időszakra szóló támogatásra van szükségük a munkahelyükön, a továbbképzések során megszerzett új módszerek és az interkulturális tudás alkalmazására (Sipos Judit, 2010).

Az Európai Bizottság az 1995-ös Fehér könyvben célul tűzte ki, hogy az Európai Unió állampolgárai az anyanyelvükön kívül két nyelven tudjanak beszélni. Ennek a célnak az elérése egyelőre uniós szinten is utópiának tűnik, ugyanis a felmérések szerint két vagy több nyelven az Unió polgárainak csak a 28 százaléka beszél. Magyarországon viszont, az Unión belül, a legrosszabb az arány, csak 7,6 százalék. Egy 2007-es felmérés szerint a magyar lakosság háromnegyede egyetlen idegen nyelvet sem beszél. Az általános iskolák nyelvoktatásának minőségi javítása tehát sürgős megoldásokat igényel.

Amennyiben a magyar oktatáspolitikát a Közös Európai Nyelvi Referenciakeret ajánlásait valóban át akarja venni, akkor ezek a feladatok Magyarország nyelv-, és nyelvoktatáspolitikájában, illetve az oktatási gyakorlatban kulcsfontosságúnak tekinthetők.

Az itt tárgyalt projektek - amelyek célja a nyugat-magyarországi és kelet-ausztriai, illetve a közép-európai régió lakosságának a többnyelvűséghez és az interkulturalitáshoz való viszonyának a megváltoztatása volt - munkája nyomán növekszik az esélye egy jól működő mikrokozmosz kialakulásának Nyugat-Magyarországon. Csak a jól működő mikrokozmoszokból alakulhat ki egy élő, innovatív, demokratikus makrokozmosz. Sok évvel a Páneurópai Piknik történései után az idegen-nyelvoktatási „vasfüggönyt“ végleg le kell bontanunk.

Irodalom

Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur, Bundesministerium für Wissenschaft und Forschung und Österreichisches Sprachen-Kompetenz-Zentrum (2008): Sprach- und Sprachunterrichtspolitik in Österreich. In: Language Education Policy Profile: Länderbericht, 75.

- Gemeinsamer Europäischer Referenzrahmen für Sprachen (2001): Lernen, lehren, beurteilen Europarat Straßburg, Langenscheidt Verlag, München.
- Görcsné Muzsai Viktória – Annási Ferenc (2001): Cernet–Projekt és az Európai Középiskola. Közép-kelet-európai régiók oktatási együttműködése. Győr-Moson-Sopron Megyei Pedagógiai Intézet, Győr.
- IDV (2006): Resolution anlässlich der XII. Internationalen Tagung der Deutschlehrerinnen und Deutschlehrer: mehr Sprache – mehrsprachig – mit Deutsch. In: Feld-Knapp, I. (Hg.): Lernen lehren – Lehren lernen. Budapester Beiträge zu Deutsch als Fremdsprache. Budapest, 340-343.
- Krumm, Hans-Jürgen (2005): Sprachenpolitik und Mehrsprachigkeit. In: Britta Hufeisen, Gerhard Neuner Mehrsprachigkeitskonzept-Tertiärsprachenlernen - Deutsch nach Englisch, Europarat Straßburg.
- Reif, Elisabeth – Schwarz, Ingrid (2004): Zwischen Ausgrenzung und Integration; Ein interdisziplinäres Friedensprojekt zu Thema „Interkulturelle Kommunikation“ mit Ungarn. Mandelbaum Verlag, Wien.
- Sipos Judit (2010): Interkulturelles Picknick. Jahrbuch der ungarischen Germanistik 2009. 277-286.
- Schimek, Franz (2001): Fremdsprachenoffensive und internationale Bildungskooperation an Wiener Schulen = Bilingualität und Schule. Ausbildung, wissenschaftliche Perspektiven und empirische Befunde (Herausgegeben von Walter Weidinger) Wien, öbv/hpt Verlagsgmbh – Co. KG Wien.

Internetes forrás

- Cernet Projekt. URL: <http://www.cernet.at> [2010. 01. 19.]
- EdTWIN Ungarn. URL: <http://www.nyme.hu/index.php?id=14668> [2010.01.20.]
- K. Nagy Emese (2004): Társadalmi együttélés – interkulturális nevelés. In: Zempléni Múzsza. IV. évfolyam 2. (14.) szám – 2004. http://www.zemplenimuzsa.hu/04_2/04_2.htm [2011. 11. 06.]
- Leonardo da Vinci. URL: http://www.tpf.hu/pages/content/index.php?page_id=579 [2010. 02. 19.]
- Schimek, Franz (2008). (Projektleitung). EdQ, Europa Büro, Stadtschulrat für Wien: Leben und Arbeiten in der Centrope Region. Grenzenlos kompetent. URL: <http://www.emsneustiftgasse.at> [2010. 02. 19.]